

Lisede Okuyan Öğrencilerin Yalnızlık Durumlarına Etki Eden Değişkenlerin İncelenmesi

An Examination of Variables Affecting State of Loneliness in High School Students

Veli DUYAN*
Ankara Üniversitesi

Gülsüm ÇAMUR DUYAN**
Hacettepe Üniversitesi

Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFÇİ ***
Ankara Üniversitesi

Çağrı SEVİN****
Hacettepe Üniversitesi

Ercüment ERBAY*****
Hacettepe Üniversitesi

Musa İKİZOĞLU*****
Hacettepe Üniversitesi

Öz

Yalnızlık, tüm insanlık için her zaman var olan ve gelecekte de var olacak bir süreçtir. Ölüm, ayrılık gibi yaşam deneyimlerine ek olarak, dünyanın geçirdiği dönüşüm içerisinde, her birey yalnızlıkla tanışmaktadır. Elbette pek çok farklı etken yalnızlığa neden olmaktadır. Bu çalışma kapsamında lisede okuyan 434 öğrenci ile görüşülmüş ve oluşturulan görüşme formu ile UCLA Yalnızlık Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmada öğrencilerin yalnızlık durumları, sosyo-demografik özellikler ve sosyal destek ve okul sosyal hizmeti açısından ortaya konmaktadır. Okul sosyal hizmeti, okullarda meydana gelen problemlerin çözümünde önemli bir role sahiptir. Araştırmanın temel bulgularını özetlemek gerekirse, cinsiyet açısından, erkekler kızlardan daha yalnız; annenin eğitim düzeyi açısından anneleri üniversite mezunu olan öğrencilerin yalnızlık düzeyleri diğerlerinden daha az; babanın eğitim düzeyi açısından, babası üniversite mezunu olan öğrencilerin yalnızlık düzeyleri diğerlerinden daha az; kardeş sayısı açısından, kardeş sayısı fazla olan öğrencilerin yalnızlık düzeyi daha fazla; gelir durumu açısından, gelir durumu yüksek olan öğrencilerin yalnızlık düzeyleri diğerlerinden daha düşüktür. Ayrıca kentte yaşama durumlarına göre, uzun süre kentte yaşayan öğrencilerin yalnızlık düzeyleri diğerlerine göre daha azdır.

Sonuçlar, sosyal destek açısından özetlenecek olursa, verilerde bütün sosyal destek alt boyutlarını kapsayacak biçimde benzer bir örüntü olduğu tespit edilmiştir. Alt boyutlar tek tek ele alındığında, empatik sosyal desteğe sahip olan öğrencilerin yalnızlık puanı ortalamaları, bu tür desteğe sahip olmayan öğrencilere göre daha düşük, benzer şekilde bilgilendirici sosyal desteği sahip olan öğrencilerin yalnızlık puanı ortalamaları, bu tür desteğe sahip olmayan öğrencilere göre daha düşük bulunmuştur. Maddi sosyal desteği olan öğrencilerin yalnızlık puanı ortalamalarının, bu tür desteğe sahip olmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu

* Prof. Dr. Veli DUYAN, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, vduyan@health.ankara.edu.tr

** Dr. Gülsüm ÇAMUR DUYAN, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, gcduyan@hacettepe.edu.tr

*** Arş. Gör. Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFÇİ, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, ecifci@healt.ankara.edu.tr

**** Araş. Gör. Çağrı SEVİN, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, csevin@hacettepe.edu.tr

***** Arş. Gör. Ercüment ERBAY, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, eerbay@hacettepe.edu.tr

***** Öğrt. Gör. Dr. Musa İKİZOĞLU, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, ikizoglu@hacettepe.edu.tr

saptanmıştır. Araşsal sosyal destek açısından bakıldığında, bu tür desteği olan öğrencilerin yalnızlık puan ortalamalarının bu tür desteğe sahip olmayan öğrencilere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Güvence veren sosyal desteği olan öğrencilerin yalnızlık puanı ortalamalarının, bu tür desteğe sahip olmayan öğrencilere göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Son olarak, herhangi bir türde sosyal desteğe sahip olan öğrencilerin yalnızlık puanı ortalamalarının, herhangi bir türde sosyal desteğe sahip olmayan öğrencilere göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bütün sosyal destek alt boyutlarında, yalnızlık ölçeğine ilişkin olarak gruplar arasındaki ortalama puan farkı, t-testi kullanılarak analiz edilmiş ve sonuçların istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yalnızlık, sosyal destek, okul sosyal hizmeti.

Abstract

Loneliness is a process that always exists and will exist in the future for all human beings. In addition to life experiences such as death and separation, every individual meets with loneliness within the course of life. A lot of factors cause loneliness. In the context of this study, 434 students who study at High School were interviewed and a questionnaire was applied. UCLA Loneliness Scale was used as the data collecting tool. In the study, loneliness of students is revealed concerning socio-demographical characteristics, social support and school social work. If necessary to summarize basic findings of the research; as to gender, males are more lonely than girls; as to education level of mother, students who have university graduated mothers have less level of loneliness than others; as to education level of father, students who have university graduated fathers have less level of loneliness than others; as to number of siblings, the more number of siblings the more state of loneliness, the more income the more state of loneliness, students who fail in a class feel more loneliness than others. Besides as living a long time in urban places, students who have been living a long time in urban places have less level of loneliness than others.

To summarize the results in terms of the social support viewpoint, a similar data pattern is identified enclosing all the social support dimensions. Analyzing the sub-dimensions one by one, students with emotional social support have lower mean score of loneliness compared to students with no emotional social support. Similarly, students with informative social support have lower mean score of loneliness compared to students with no informative social support. In terms of tangible social support, students with physical/monetary social support are found to have lower mean score of loneliness scale when compared to the students with no such kind of support. Regarding the instrumental social support, students with this kind of support have lower mean score than the students lacking this kind of support. Students who have assured/reliant social support are found to have lower mean score compared to the students who do not have assured/reliant social support. Finally, students with any kind of social support are found to have lower mean score of the loneliness scale when compared to the students who do not have any kind of social support. In all of the social support sub-dimensions, group mean differences on the loneliness scale were analyzed through t-test and all of the results were found to be statistically significant.

Keywords: Loneliness, social support, school social work

Summary

Loneliness is that every people can experience in certain time in life process. This situation may occur because of some causes such as loss of an important close person or leaving from home. It is not possible to prevent loneliness completely, but it can be possible to manage it successfully (Rokach & Brock, 1998; Akt: Sawir et al, 2008: 151).

Weiss (1973, cited in Sawir et al, 2008: 152) pointed out that there are two kinds of loneliness; emotional and social loneliness. Emotional loneliness occurs because of lost or reduced connection with a close person such as partner, darling, parent or child. It is

characterized with anxiety and worry. Social loneliness occurs because of disconnection of social network with peers who the person shared his/her life philosophy and interests.

School social work is a field of social work that is carried out in schools to solve problems of students and so that they can carry on their education activities more successfully (Duman, 2000: 35).

School social work has a very important role in problems occurring in schools. School social workers are effective in matters such as students' motivation, anxiety, failure, and family problems. The aim of the study is to determine the state of loneliness of high school students. The research model is a general hatching model which was carried out by following quantitative techniques. UCLA Loneliness Scale was used as the data collecting tool.

If necessary to summarize basic findings of the research; as to gender, males are more lonely than girls; as to education level of mother, students who have university graduated mothers have less level of loneliness than others; as to education level of father, students who have university graduated fathers have less level of loneliness than others; as to number of siblings, the more number of siblings the more state of loneliness, the more income the more state of loneliness, students who fail in a class feel more loneliness than others. Besides as living a long time in urban places, students who have been living a long time in urban places have less level of loneliness than others.

To summarize the results in terms of the social support viewpoint, a similar data pattern is identified enclosing all the social support dimensions. Analyzing the sub-dimensions one by one, students with emotional social support have lower mean score of loneliness compared to students with no emotional social support. Similarly, students with informative social support have lower mean score of loneliness compared to students with no informative social support. In terms of tangible social support, students with physical/monetary social support are found to have lower mean score of loneliness scale when compared to the students with no such kind of support. Regarding the instrumental social support, students with this kind of support have lower mean score than the students lacking this kind of support. Students who have assured/reliant social support are found to have lower mean score compared to the students who do not have assured/reliant social support. Finally, students with any kind of social support are found to have lower mean score of the loneliness scale when compared to the students who do not have any kind of social support. In all of the social support sub-dimensions, group mean differences on the loneliness scale were analyzed through t-test and all of the results were found to be statistically significant.

Giriş

Okullar, farklı kültürlerden, farklı aile yapılarından yüzlerce öğrenciyi bünyesinde barındıran eğitim kurumlarıdır. Bu kurumlar, eğitim-öğretim işlevlerini yürütürken çeşitli sorunlarla yüz yüze gelmektedir. Yaşanan sorunların bir yüzünü öğrenci odaklı sorunlar oluşturmaktadır. Bu sorunlar; psikolojik, ekonomik, sosyal pek çok boyutta görülmektedir.

Okullarda öğrencilerin yaşadıkları ve farklı boyutların hepsini ilgilendiren sorunlardan birisi de yalnızlıktır. Yalnızlık kavramı, ait olma ile çok yakından ilişkilidir. Ekonomik, sosyal ve psikolojik açılardan ait olma hissini yaşayamayan öğrenciler, yalnızlıkla karşı karşıya gelmektedir. Bazen onlarca kişinin içinde insan, kendini yalnız hissedebilmektedir. Okullarda yaygın olarak yaşanan akran zorbalığı, akran ilişkilerinde zayıflık ve dışlanma da yalnızlığa neden olmaktadır. Okullar, oldukça kalabalık kurumlar olduğu halde, öğrenciler yukarıda

belirtilen nedenlerden dolayı yalnızlık yaşayabilmekte ve bu onların sosyal işlevselliğini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Okullarda yaşanan yalnızlık gibi sorunların çözümü için rol ve sorumluluk üstlenen mesleklerden birisi de sosyal hizmet (social work) ve onun konuyla ilgili alanı okul sosyal hizmeti (school social work)'dir. Okullarda sosyal hizmet uygulamalarıyla erişilmek istenen amaç, her koşulda çocuğun yüksek yararını korumaktır. Bu hedef doğrultusunda meslek elemanları okul, aile ve çocuğun çevresi arasında bir köprü görevi görmektedir. Sosyal hizmet uzmanları, çocuk ve ailesinin güçlenmesi amacıyla da çoklu sosyal destek sistemlerini harekete geçiren bir rol üstlenir. Bu çalışma, okullarda yaşanan ve önemli bir sorun olan yalnızlığı ele almakta ve okul sosyal hizmeti literatürüne katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Yalnızlık

Yalnızlık, yaşam sürecinde, belli bir zamanda, her insanın yaşayabileceği bir deneyimdir. Bu durum bazen önemli bir kişinin kaybı, bazen evden ayrılma gibi nedenlerle ortaya çıkabilmektedir. Yalnızlığı tamamen önlemek mümkün olmamakla birlikte, başarılı bir şekilde yönetme imkânı vardır (Rokach & Brock, 1998; Akt: Sawir ve Diğerleri, 2008: 151).

Weiss (1973, Akt: Sawir ve Diğerleri, 2008: 152), yalnızlığı, duygusal ve sosyal yalnızlık olarak ikiye ayırmaktadır: Duygusal yalnızlık, eş, sevgili, anne-baba veya çocuk gibi birincil derecede yakın biriyle olan bağın kopması veya azalması nedeniyle oluşmaktadır. Kaygı ve endişeyle karakterizedir. Sosyal yalnızlık ise, bireyin dünya görüşü ve ilgilerini paylaştığı akranlarından oluşan sosyal ağ ile bağlantısının kesilmesiyle ortaya çıkmaktadır.

Yalnızlık pek çok kişi için benzer bir deneyim olsa da sabit bir anlam içermemektedir. Öyle ki günümüzde, çeşitli tanımlamalarda yalnızlık, yabancılaşma, zihinsel yabancılaşma, izolasyon, ayrılma (separation), ayrı yaşama gibi kavramlarla birlikte değerlendirilmektedir ve hem olumlu hem de olumsuz yönleri bünyesinde barındırmaktadır (D'Aboy, 1972, Akt: Rosedale, 2007: 203).

Yalnızlığın olumsuz yönlerinden söz ederken, kendini reddetme anlamındaki sağlıksız yalnızlıktan söz edilmektedir. Gerçekte bu durum, yalnızlıktan öte, belirsiz ve tahrip edici bir kaygı göstergesidir. Bu, bir tür yalnızlık anksiyetesidir (Moustakas 1969, Akt: Aktaş ve Duyan, 2002: 305). Güçlülük, devamlılık, bütünlük ve bilinmeyen derinliklere ulaşma ve iç yaşamın karanlık noktalarını aydınlatma, yalnızlıkla mümkündür. Yalnızlık başkalarından ayrılmak ya da kendini onlardan ayırıştırılmadan öte bireyselliğin, duyarlılığın, algılama gücünün ve insan olmanın da bir gereğidir. Gerçekte yalnızlık bireyin insan olduğunu sergilemesinin biricik yoludur. Yalnızlık insana özgü, doğal bir özelliktir. Tek başınalık durumunda ise birey başkalarından ve işbirliğinden kopmuş, bütünüyle yalnızdır (Aktaş ve Duyan, 2002: 304).

Okul Sosyal Hizmeti

Okul sosyal hizmeti, sosyal hizmet mesleğinin geniş uygulama yelpazesi içerisinde özel bir uygulama alanıdır. Okul sosyal hizmeti, öğrencilerin yaşadıkları çeşitli sorunların çözümü ve böylece eğitim etkinliklerini başarılı bir şekilde sürdürebilecekleri bir duruma gelmelerini sağlama gibi birçok hizmeti yürütmek üzere okullarda yer alan bir sosyal hizmet alanıdır (Duman, 2000: 35). Okul sosyal hizmet uzmanı ise okulun amaçlarını daha ileri götürmeye yardım eder. Okulun, aile ve toplumla işbirliğinin geliştirilmesinde rol alan sosyal hizmet uzmanı, ekolojik sistem perspektifinden hareketle öğrencilerin en yüksek iyilik halini hedefler.

Okul sosyal hizmeti, ülkemizde yaygınlaşan bir alan olmasa da Amerika ve Avrupa'da durum çok daha farklıdır. Tarihsel olarak okul sosyal hizmeti, yarım asrı aşkın bir süredir

belirtilen yerlerde sosyal hizmet uzmanlarının en temel uygulama alanları arasında yer almaktadır.

Okullara yönelik sosyal, psikolojik, eğitsel düzeyde çalışmaların yapılmasının önemli nedenleri vardır: İlk olarak, okul deneyimleri, öğrenciler için eğitsel olduğu kadar sosyal düzeyde de olumlu ve uzun vadeli etkiler yaratabilmektedir. İkincisi, okullar, çocuklar ve gençlerin sorunları açısından anahtar nitelikteki önleyici ve koruyucu kaynaktır. Üçüncüsü, sosyal gelişim stratejilerinde okullar, çok boyutlu kapsayıcı yaklaşımların temel unsuru kabul edilmektedir. Son olarak ise sosyal hizmetler, eğitim alanındaki profesyoneller, ebeveynler ve diğer ilgili sistemler arasındaki işbirliği, okulların potansiyelini fark edebilmek açısından güçlü bir kaldıraç görevi görebilmektedir (Gilligan, 1998:14).

Okullarda ortaya çıkan çeşitli sorunlara karşı okul sosyal hizmeti, son derece önemli bir işlev üstlenmektedir. Okullarda görev yapan sosyal hizmet uzmanları, risk altında olan öğrenci ve ailesi için savunuculuk rolü üstlenmek, aileleri güçlendirmek, okul ve ev arasındaki iletişimi sürdürmek, ailelerin çocuklarının eğitim ihtiyaçlarını anlamasına yardımcı olmak, öğrencinin yaşam koşulları hakkında öğretmene bilgi vermek, risk altındaki çocuklar ve ailelerinin hizmet alacağı kurumlara ihtiyacı olanları yönlendirmek gibi pek çok görevi vardır. Ayrıca okuldaki multidisipliner ekibin üyesi olan sosyal hizmet uzmanı, öğrenci davranışları, aile bilgilendirmesi gibi pek çok konuda toplantılar organize eder. Yukarıda değinilen rolleri kapsamında öğrencilerin motivasyonları, kaygıları, başarısızlıkları ve aile sorunları gibi birçok konuda da okul sosyal hizmet uzmanları etkili olmaktadır. Türkiye’de henüz uygulanamayan bu alan, öğrencilerin yalnızlık gibi psikososyal sorunlarının çözümünde de son derece başarılı olacaktır.

Okullarda çok sayıda öğrenci, yalnızlık hissine ilişkin deneyimler yaşamaktadır. Bu durumun nedenleri arasında zayıf akran ilişkileri veya akran gruplarından dışlanma da yer almaktadır (Dupper 2003: 69-70). Akran zorbalığının diğer formları ve kabadayılık da yalnızlık hissine yol açabilir. Zayıf akran ilişkilerinin bir sonucu olarak yalnız kalan çocuklar, hayatı boyunca önemli becerilerin öğrenilmesi ve akranlarıyla etkileşimi sonucunda elde edebileceği pek çok fırsatı kaçırabilir. Bu durum da çocuk için artan bir risk halini alabilir (Bullock, 1998).

Utangaçlık ve içekapanıklık da yalnızlıkla yakından ilişkilidir. Utangaçlık, öğrencinin sosyal bir ortama girmede isteksizliği, gittikçe artan negatif kendilik algısı, abartılı sosyal kontrol, huzursuzluk gibi davranış örüntülerine yol açtığı zaman sorun olabilir. Çocuklarda yalnızlık ve utangaçlığa yol açan pek çok faktör bulunmaktadır. Yeni bir okul ve mahalleye taşınma, bir arkadaşın kaybı, aile parçalanması, akranlar tarafından reddedilme, arkadaş edinme becerisinden yoksunluk ya da arkadaşlık kurmayı zorlaştıran kişisel özelliklerin (anksiyete, utangaçlık, düşük benlik saygısı) varlığı gibi faktörler, çocuğun yalnızlığa itilmesine veya içe kapanmasına neden olabilir (Bullock, 1998; Buchholz ve Catton, 1999; Mcwhirter vd., 2002). Yapılan çalışmalar sonucunda, aile ilişkilerinin ve sosyal ilişkilerin, ergenin yalnızlık düzeyinde etkili olduğu vurgulanmaktadır (Nurmi vd.1997; Van Buskirk ve Duke, 1991; Sing Lau vd. 1999; Uruk ve Demir, 2003; Akt: Aral, Gürsoy, Bıçakçı, 2006; Qualter, 2003).

Öğrencinin yalnızlık hissini azaltılması için, öğretmenin önemli olduğu kabul edilmekle birlikte, sosyal hizmet uzmanı da bu aşamada, çocuğun sosyal koşullarının düzenlenmesinde aktif rol oynamaktadır. Okullarda çalışan sosyal hizmet uzmanları, çocuğun okul, aile ve çevresinden kaynaklanan sorunlarını tespit eder ve konu hakkında okul yönetimi ve öğretmene bilgi verir. Bunun yanı sıra öğrenciyi her gün gözlemleyerek, sosyal aktivitelere katılımı konusunda onu teşvik eder. Öğrenciye okul içinde sorumluluklar vererek sosyal becerilerinin gelişmesine yardımcı olur. Öğrenciye sınıf içerisinde statüsü yüksek görevler

verilerek akranlarının onu kabul etmesi sağlanır. Sonuç olarak, belirtilen faaliyetler aracılığıyla öğrencinin sosyal destek sistemleri harekete geçirilerek yalnızlık hissi azaltılmaya çalışılır.

Sosyal destek, bireylere, gruplara, toplumsal bağlar kurarak ulaşma yönünde bir yaklaşımdır. Sosyal destek, zihinsel ve fiziksel sağlığın önemli bir göstergesidir (Işıkhani 2007: 19) ve insanın kendisiyle ilgilenildiğine, değer verildiğine ve o toplumun bir üyesi olarak kabul edildiğine inanmasını sağlayan bir süreçtir (Kazancıoğlu ve Gördürür 1995: 32). Sosyal desteğin ruh sağlığını koruyucu rolüne duyulan ilgi son yıllarda giderek artmıştır. Doğal sosyal destek ağından yola çıkarak ruhsal bozuklukları ortaya çıkmadan önleyebilme ve tedaviyi yönlendirebilme düşüncesi, koruyucu ruh sağlığına yeni bir boyut katmıştır (Cohen ve Willis 1985: 310-357).

Stres kuramına göre, sosyal ve duygusal destek, stresi yaratan koşulların üstesinden gelmek için önemli bir kaynaktır (Lazarus and Folkman, 1984). Aksi takdirde, stres koşulları içerisinde sosyal destekten yoksun olmak, duygusal bunalım içerisinde bireyleri artan bir biçimde kırılgan yapar (Antonovsky, 1979; Cohen, 1988). Sosyal destekten yoksun olmak, öğrencinin okula uyumu ve başarısı üzerinde de negatif bir etkiye sahiptir. Düşük sosyal desteğe sahip öğrencilerin, düşük okul uyumu ve düşük akademik başarı gösterdikleri görülmüştür (Malkoush, 2000; Akt: Ben-Ari ve Gil, 2004: 217).

Bu çalışmada sosyal destek alanları; duygusal, bilgi sağlayıcı, elle tutulur ve güvence veren sosyal destek (Tufan, 1994) olarak ele alınmıştır. Buna göre sosyal destek, duygusal sosyal destek (öğrencilerin karşılaştıkları güçlüklerle ilgili olarak duygu ve düşüncelerini ifade edebilmeleri için onları cesaretlendiren, sevildiklerini ve değerli olduklarını hissetmelerini sağlayan davranış biçimi), bilgisel (öğrencilerin okulda karşılaştıkları çeşitli konularda bilgi verici davranış biçimi), maddi (öğrencilerin okulda ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla para, eşya, okul malzemesi vb. biçiminde maddi açıdan yardımlarda bulunma davranış biçimi), araçsal (öğrencilere okulda yerine getirmede güçlük çektikleri sorumlulukların -ödev yapma vb.- üstlenilmesini içeren davranış biçimi) ve güvence veren (öğrencilerin okulda onlarla ilgilenilmesini, onların neşelendirilmesini ve böylelikle okuldaki sıkıntılarından uzaklaşmalarını sağlayan davranış biçimi) olmak üzere beş ana başlık çerçevesinde ele alınmıştır.

Amaç

Bu araştırmanın temel amacı, liselerde okuyan öğrencilerin bazı sosyodemografik özellikleri, eğitim yaşamına ilişkin bazı özellikleri ve sosyal destek durumlarının yalnızlık durumuna etkisini incelemektir. Araştırmanın alt amaçlarına ilişkin soru cümleleri aşağıda sıralanmıştır:

1. Cinsiyete göre öğrencilerin yalnızlık durumu arasında fark var mıdır?
2. Anne ve babanın eğitim durumuna göre öğrencilerin yalnızlık durumu arasında fark var mıdır?
3. Kardeş sayısı ile öğrencilerin yalnızlık durumu arasında ilişki var mıdır?
4. Gelir durumu ile öğrencilerin yalnızlık durumu arasında ilişki var mıdır?
5. Sosyal güvence durumuna göre öğrencilerin yalnızlık durumu arasında fark var mıdır?
6. En uzun süreyle yaşanan yere göre öğrencilerin yalnızlık durumu arasında fark var mıdır?
7. Konut durumuna göre öğrencilerin yalnızlık durumu arasında fark var mıdır?
8. Evde kendisine ait odasının olma durumuna göre öğrencilerin yalnızlık durumu arasında fark var mıdır?

9. Devam edilen sınıfa göre öğrencilerin yalnızlık durumu arasında fark var mıdır?
10. Sınıfta kalma durumuna göre öğrencilerin yalnızlık durumu arasında fark var mıdır?
11. Disiplin cezası alma durumuna göre öğrencilerin yalnızlık durumu arasında fark var mıdır?
12. Not ortalaması ile öğrencilerin yalnızlık durumu arasında ilişki var mıdır?
13. Empatik sosyal destek durumuna göre öğrencilerin yalnızlık durumu arasında fark var mıdır?
14. Bilgilendirici sosyal destek durumuna göre öğrencilerin yalnızlık durumu arasında fark var mıdır?
15. Maddi sosyal destek durumuna göre öğrencilerin yalnızlık durumu arasında fark var mıdır?
16. Araçsal sosyal destek durumuna göre öğrencilerin yalnızlık durumu arasında fark var mıdır?
17. Güvence veren sosyal destek durumuna göre öğrencilerin yalnızlık durumu arasında fark var mıdır?
18. Herhangi bir sosyal desteğe sahip olma durumuna göre öğrencilerin yalnızlık durumu arasında fark var mıdır?

Yöntem

Araştırma, genel tarama modelinde olup, nicel araştırma tekniğiyle gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak, Russel, Peplau ve Ferguson (1978) tarafından geliştirilen ve Demir (1990) tarafından geçerlilik ve güvenirlik çalışması yapılan, "UCLA Yalnızlık Ölçeği" kullanılmıştır. Bireyin genel yalnızlık derecesini belirlemek amacıyla geliştirilen UCLA Yalnızlık Ölçeği, 10'u düz, 10'u ters yönde kodlanmış 20 maddeden oluşmaktadır. Bu ölçeğin her bir maddesinde sosyal ilişkilerle ilgili duygu veya düşünce belirten bir durum sunulmakta ve bireylerden bu durumu ne sıklıkta yaşadıklarını dördü (Likert tipi) ölçek üzerinde belirtmeleri istenmektedir. Olumlu yöndeki ifadeleri içeren maddeler, hiç yaşamam: 4, nadiren yaşıyorum: 3, bazen yaşıyorum: 2, sık sık yaşıyorum: 1 şeklinde, olumsuz yöndeki ifadeleri içeren maddeler bunun tam tersi olarak, hiç yaşamam: 1, nadiren yaşıyorum: 2, bazen yaşıyorum: 3, sık sık yaşıyorum: 4 şeklinde puanlanmaktadır. Bireyin tüm maddelerden aldığı puanlar toplanarak, her birey için bir toplanmış ölçek puanı elde edilmektedir. Kuramsal olarak her bir madde için puanlama 1 ile 4 arasında değiştiği için ölçekten alınabilecek en yüksek puan 80, en düşük puan 20'dir. Puan arttıkça, yalnızlık düzeyi artmaktadır. Yüksek puan, yalnızlığın daha yoğun yaşandığının göstergesi olarak kabul edilmektedir (Demir 1989).

Araştırmanın sorularına cevap verebilmek için kullanılan değişkenlerin yapısına ve verilerin özelliklerine uygun olacak şekilde parametrik ve parametrik olmayan istatistiksel yöntemlerden faydalanılmıştır. Yalnızlık ölçeğinden alınan puan sürekli değişkendir ve araştırmanın bağımlı değişkeni olarak ele alınmıştır. Bağımlı değişkenin evrendeki dağılımının normal olduğu kabul edilmektedir. Araştırmanın bağımsız değişkenini ise öğrencilerin sosyodemografik özellikleri oluşturmaktadır. Öğrencilerin bu özelliklerine göre yalnızlık ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmada bağımsız değişkenin kategori sayısı iki olduğunda "t" testi; kategori sayısı ikiden çok olduğunda ise "F" testi kullanılmıştır. F testinde manidar farklılık bulunduğu, ikili karşılaştırmalar için "LSD" testi kullanılmıştır. Sürekli olarak kabul edilen bazı bağımsız değişkenler ile (kardeş sayısı-sıralama ölçeğinde olduğu kabul edilerek non parametrik bir istatistiksel yöntem olan Spearman sıra farkları korelasyonu, gelir durumu, not ortalaması gibi) yalnızlık ölçeğinden alınan puanlar arasındaki korelasyon (ilişki) katsayısına bakılmış, bu katsayının manidarlığı test edilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu bölümde araştırma kapsamına giren gençlerin bazı sosyodemografik özelliklerine ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 1.

Çalışma Grubunun Sosyodemografik Özellikleri

Cinsiyet	s	%
Kız	265	61,1
Erkek	169	38,9
Sınıf		
9. sınıf	177	40,8
10. sınıf	138	31,8
11. sınıf	119	27,4
En Uzun Süre Yaşadığı Yer		
Kırsal	78	18,0
Kentsel	356	82,0
Disiplin Cezası Alma Durumu		
Evet	42	9,7
Hayır	392	90,3
Sınıfta Kalma Durumu		
Hayır	348	80,2
Evet	86	19,8
Not Ortalaması	363	3,87 (0,85)

Tablo 1’den de görüldüğü üzere, çalışma kapsamına giren öğrencilerin beşte üçü kızlardan (% 61,1), beşte ikisi de erkeklerden (% 38,9) oluşmaktadır. Öğrencilerin büyük bir bölümü 9. sınıfa (% 40,8) devam ederken, üçte biri 10. sınıfa (%31,8) ve dörtte birinden biraz fazlası (% 27,4) da 11. sınıfa devam etmektedir. Öğrencilerin beşte dördünden fazlası (% 82,0) yaşamında en uzun süre kentte yaşamışken, beşte biri ise (% 18,0) kırsal bölgelerde yaşamıştır. Araştırma kapsamına giren öğrencilerin büyük bir çoğunluğu disiplin cezası almamış (% 90,3) iken, yaklaşık on öğrenciden biri (% 9,7) disiplin cezası almıştır. Sınıfta kalma durumu incelendiğinde, beş öğrenciden birinin (% 19,8) eğitimlerinin herhangi bir döneminde sınıfta kaldığı anlaşılmaktadır. Yaklaşık yedi öğrenciden birisi (s=71, %16,4) not ortalamasını belirtmemiştir, 363 öğrencinin not ortalaması 3,87 olarak belirlenmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bulguları, sosyodemografik özellikler, eğitim yaşamına ilişkin bazı özellikler ve sosyal destek özellikleri olmak üzere üç bölümde incelenmiştir.

Tablo 2’de sosyodemografik değişkenlere göre öğrencilerin yalnızlık duygusuna ilişkin araştırma bulguları yer almıştır. Bu tabloda sosyodemografik değişkenler olarak cinsiyet, annenin ve babanın eğitim durumları, kardeş sayısı, öğrencinin ailesinin gelir durumu, ailenin sosyal güvencesi olma durumu, en uzun süre yaşadığı yer (kırsal ya da kentsel alan), kendilerine ait bir konutta oturma durumu ve öğrencinin kendine ait bir odası olup olmaması durumu yer almıştır. Bu sosyodemografik değişkenlere göre gencin yalnızlık durumunun farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Tablo 2.

Sosyodemografik Değişkenlere Göre Yalnızlık

Sosyodemografik değişkenler	Yalnızlık			İstatistik
	n	Ort	SD	
Cinsiyet				
Kız	265	36.72	8.85	t = -3.292***
Erkek	169	39.56	8.59	
Annenin Eğitim Durumu				
Okuryazar değil	25	40.32	8.94	F= 3.258* (Üniversite mezunu ile diğer grupların tümü arasındaki fark önemli)
İlkokul mezunu	213	38.19	8.41	
Ortaokul mezunu	86	37.66	9.09	
Lise mezunu	79	38.23	9.68	
Üniversite mezunu	31	32.74	7.47	
Babanın Eğitim Durumu				
İlkokul mezunu	112	38.57	7.78	F= 2.756* (Üniversite mezunu ile diğer grupların tümü arasındaki fark önemli)
Ortaokul mezunu	90	38.93	8.98	
Lise mezunu	146	37.94	9.16	
Üniversite mezunu	86	35.50	9.21	
Kardeş sayısı	426			r = 0.122**
Gelir durumu	313			r = - 0.165**
Sosyal Güvence Durumu				
Yok	49	39.90	8.64	F= 2.438* (Diğer ile Yok, SSK ve Bağ-Kur arasında ve Yok ile Emekli Sandığı arasındaki fark önemli)
SSK	178	38.05	8.63	
Emekli Sandığı	108	36.64	9.63	
Bağ-Kur	85	38.48	7.86	
Diğer	14	32.86	9.87	
En Uzun Süre Yaşadığı Yer				
Kırsal	78	41.14	8.72	t= -3.708***
Kentsel	356	37.10	8.72	
Konut Durumu				
Kira	121	38.90	9.34	t=1.578
Kendisi	313	37.41	8.63	
Kendisine Ait Odasının Olma Durumu				
Evet	360	37.38	8.66	t=-2.348*
Hayır	74	40.01	9.46	

* p < 0.05

** p < 0.01

*** p < 0.001

Cinsiyete göre bakıldığında, erkeklerin (n=169; Ort: 39.56) kızlara (n= 265 ort: 36.72) göre daha yalnız olduğu görülmektedir (t=-3.292; p < 0.001).

Annenin eğitim durumuna göre en fazla yalnızlık puanı olan öğrenci grubu, annesi okuryazar olmayan (n=25; Ort=40.32) öğrencilerdir. Üniversite mezunu annesi olan çocukların yalnızlık düzeyinin (n= 31; Ort= 32.74) diğer gruplara göre daha az olduğu görülmektedir (F=3.258; p < 0.05). Babanın eğitim durumu açısından, aynı annede olduğu gibi üniversite mezunu babası olan çocukların yalnızlık düzeyi (n= 86; Ort= 35.50) diğer gruplara göre daha azdır (F=2.756; p < 0.01).

Araştırmada, kardeş sayısı arttıkça, yalnızlık puanının arttığı gözlenmiştir (r= 0.122 p < 0.01). Kardeşi çok olan gencin kendisini yalnız hissetmesinde, ailenin diğer çocuklarla da ilgilenmekten gençle ilgilenmek için yeterli zaman ayırmaması ya da ayıramaması etkili olabilir.

Gelir durumuna göre ise gelir ortalaması arttıkça, yalnızlığın azaldığı anlaşılmaktadır ($r = -0.165$ $p < 0.01$). Bu durumu, gelir durumu iyi olan gencin daha çok sinemaya gitme, eğlenme, vs. gibi çeşitli aktivitelere katılarak yalnızlık hissini azalttığı şeklinde yorumlayabiliriz. Sosyal güvence durumu bakımından yalnızlık incelendiğinde, farklı sosyal güvence biçimlerine göre yalnızlık durumunun farklılık gösterdiği görülmektedir ($F=2.438$ $p < 0.05$). Herhangi bir güvencesi olmayanlar ($n=49$; $ort=39.90$) ile diğer sosyal güvenceleri olanlar ($n=14$; $ort= 32.86$) arasında anlamlı bir fark olduğu gözlenmiştir. Aynı şekilde SSK ($n=178$; $ort=38.05$) ile Bağ-Kur ($n=85$; $ort=38.48$) arasında ve herhangi bir sosyal güvencesi olmayanlar ($n=49$; $ort=39.90$) ile Emekli Sandığı ($n=108$; $ort=36.64$) olan öğrencilerin yalnızlık durumu arasındaki fark önemli bulunmuştur.

En uzun süre yaşadığı yere göre yalnızlık durumuna bakıldığında, en uzun süre kentsel kesimde yaşayanların, kırsal alanda yaşayanlardan daha az yalnız olduğu anlaşılmaktadır ($t = -3.708$ $p < 0.001$). Bu durumun, uzun süre kırsal alanda yaşadıkdan sonra şu an kentsel kesimde yaşamak durumunda olan araştırmaya katılan öğrencilerin, kente uyum süreçleri halen devam ettiği için kendilerini daha yalnız hissetmelerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Uzun süre kentte yaşayan akranları, kendilerini daha az yalnız hissetme bakımından, bu nedenle avantajlı durumda bulunmaktadır.

Oturulan konut durumunun öğrencilerin yalnızlık durumu üzerinde bir farklılık yaratmadığı anlaşılmaktadır. Kendi evinde oturma ya da kirada oturma ve yalnızlık arasındaki fark önemli bulunmamıştır. Kendine ait bir odası olmayan gençlerin kendisini daha yalnız hissettiği görülmektedir ($t=-2.348$ $p < 0.05$).

Tablo 3'te, eğitim yaşamına ilişkin bazı değişkenlere göre öğrencilerin yalnızlık duygusuna ilişkin araştırma bulguları yer almıştır. Bu tabloda kaçınıcı sınıf öğrencisi olduğu, disiplin cezası alma, sınıfta kalma durumu ve not ortalaması durumu yer almıştır. Bu değişkenlere göre gencin yalnızlık durumunun farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Tablo 3.
Eğitim Yaşamına İlişkin Değişkenlere Göre Yalnızlık

Eğitim yaşamına ilişkin değişkenler	Yalnızlık			İstatistik
	n	Ort	SD	
Sınıf				
9. sınıf	177	37.60	8.44	F= 1.301
10. sınıf	138	38.78	8.58	
11. sınıf	119	37.06	9.69	
Sınıfta Kalma Durumu				
Hayır	346	36.79	8.88	t=-4.854*
Evet	86	41.84	7.52	
Disiplin Cezası Alma Durumu				
Evet	42	38.14	8.42	t=0.245
Hayır	392	37.79	8.90	
Not Ortalaması	363			r = -0.240*

* $p < 0.001$

Tablo 3'ten görüleceği üzere, öğrencinin bulunduğu sınıfa göre gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=1.301$; $p > 0.05$). Disiplin cezası alma durumuna göre öğrencilerin kendini yalnız hissetmesi durumu arasındaki fark önemli bulunmamıştır. Ancak sınıfta kalan öğrencilerin ($t = -4.854$ $p < 0.001$) kendilerini daha yalnız hissettiği görülmüştür. Aynı biçimde, not ortalaması açısından yalnızlık durumuna bakıldığında, not ortalaması arttıkça, yani öğrenci başarılı oldukça, yalnızlık durumu azalmaktadır ($t = -0.240$ $p < 0.001$).

Tablo 4'te öğrencilerin sosyal desteğe sahip olma durumlarına göre yalnızlık durumu incelenmiştir. Araştırmada sosyal destek, empatik sosyal desteğe, bilgilendirici sosyal desteğe, maddi sosyal desteğe, araçsal sosyal desteğe, güvence veren sosyal desteğe ve herhangi bir türde sosyal desteğe sahip olup olmama durumu olarak ele alınmıştır.

Tablo 4.

Sosyal Destek Durumuna Göre Yalnızlık

Sosyal destek değişkenleri	Yalnızlık			
	n	Ort	SD	t
Empatik Sosyal Destek				
Yok	62	45.35	7.30	7.710***
Var	372	36.57	8.46	
Bilgilendirici Sosyal Destek				
Yok	83	43.64	8.45	7.016***
Var	351	36.45	8.38	
Maddi Sosyal Destek				
Yok	127	39.74	9.07	2.925**
Var	307	37.03	8.65	
Araçsal Sosyal Destek				
Yok	214	39.40	8.99	3.715***
Var	220	36.29	8.45	
Güvence Veren Sosyal Destek				
Yok	68	44.90	8.35	7.636***
Var	366	36.51	8.31	
Herhangi Bir Türde Sosyal Destek				
Yok	16	47.31	8.42	4.464***
Var	418	37.46	8.67	

** p < 0.01 *** p < 0.001

Tablodan da anlaşılacağı üzere, empatik sosyal desteği olan (n=372; ort= 36.57) öğrencilerin yalnızlık puanı ortalamaları, bu tür desteğe sahip olmayan öğrencilere (n=62; ort= 45.53) göre daha düşük olup iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t= 7.710; p< 0.001). Benzer şekilde bilgilendirici sosyal desteği olan (n=351; ort= 36.45) öğrencilerin yalnızlık puanı ortalamaları bu tür desteğe sahip olmayan öğrencilere (n=83; ort= 43.64) göre daha düşük bulunmuştur ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t= 7.016; p< 0.001). Maddi sosyal desteği olan (n=307; ort= 37.03) öğrencilerin yalnızlık puan ortalamaları bu tür desteğe sahip olmayan öğrencilere (n=127; ort= 39.74) göre daha düşük olup, gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı (t= 2.925; p< 0.01) olduğu saptanmıştır. Araçsal sosyal destek açısından bakıldığında bu tür desteği olan (n=214; ort= 39.40) öğrencilerin yalnızlık puanı ortalamaları, bu tür desteğe sahip olmayan öğrencilere (n=220; ort= 36.29) göre daha düşük ve her iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı (t= 3.715; p< 0.001) olduğu görülmektedir. Güvence veren sosyal desteği olan (n=366; ort= 36.51) öğrencilerin yalnızlık puanı ortalamaları, bu tür desteğe sahip olmayan öğrencilere (n=68; ort= 44.90) göre daha düşük olduğu saptanmış olup, her iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t= 7.636; p< 0.001). Son olarak herhangi bir türde sosyal desteğe sahip olan (n=418; ort= 37.46) öğrencilerin yalnızlık puanı ortalamaları, bu tür desteğe sahip olmayan öğrencilere (n=16; ort= 47.31) göre daha düşük olduğu belirlenmiş olup, gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (t= 4.464; p< 0.001) tespit edilmiştir.

Sonuç

Yalnızlık, insan ömrünün herhangi bir aşamasında ortaya çıkabilecek bir duygu durumu olmakla birlikte, sosyal ve ekonomik boyutları da bünyesinde barındırmaktadır. Çeşitli nüfus gruplarında yalnızlık, önemli bir sorun olmaktadır. Bununla birlikte çocuklarda ve ergenlerde yalnızlık konusu, gelişim dönemleri açısından özellikle incelenmeye değerdir.

Lisede okuyan öğrencilerin yalnızlık durumlarının, sosyodemografik özellikler, eğitim yaşamına ilişkin özellikler ve sosyal destek durumu açısından incelemesini amaçlayan bu araştırmada, cinsiyete göre, erkeklerin kızlardan daha yalnız olduğu; annenin ve babanın eğitim durumunun öğrencilerin yalnızlık düzeyini etkilediği; kardeş sayısı arttıkça, yalnızlık puanının arttığı; gelir arttıkça, yalnızlığın azaldığı; sınıfta kalan öğrencilerin kendilerini daha yalnız hissettiği ve öğrenci başarılı oldukça, yalnızlık durumunun azaldığı belirlenmiştir.

Sosyodemografik değişkenler ve öğrencinin yalnızlık durumu incelendiğinde, özellikle cinsiyet değişkeni açısından, yalnızlık bakımından erkek öğrencilerin çok yüksek puanlar alması dikkat çekmektedir. Bu durum, erkek öğrencilerin ergenliğe özgü değişimleri, kız öğrenciler kadar çevresi ile paylaşma şansı bulamadığı için kendilerini daha fazla yalnız hissetmesi ile açıklanabilir. Yine, sınıfta kalan öğrencilerin (notu düşük olan öğrencilerin) ve notu çok yüksek olan öğrencilerin, yani başarı bakımından iki ayrı uçta bulunan öğrencilerin, kendilerini akranlarından anlamlı düzeyde daha yalnız hissettikleri görülmektedir. Bu da bu iki grubun, tüm öğrenciler arasında ortalama başarı düzeyinin dışında bir yerde bulunmalarından dolayı, arkadaşları tarafından yalnız bir konumda bırakılmalarından kaynaklanabilir. Yapılan araştırmalarda yalnızlık, içekapanıklık ve utangaçlık ile ilişkili bulunmuştur. İçekapanık ve utangaç öğrencilerin okul başarıları çok iyi düzeyde olurken, sosyal ilişkilerinin daha düşük düzeyde olduğu görülmüştür (Honig, 1987; Thompson ve Rudolph, 1992; akt: Dupper, 2003: 70).

Araştırmada, cinsiyete ilişkin olarak, erkek öğrencilerin kendilerini daha yalnız hissetmeleri durumu Schultz ve Mooore (1986), Lufting (1987) ve Parker ve Asher (1993) tarafından yapılan araştırma sonuçları ile de benzerlik göstermektedir. Demir (1990) bu durumu toplumun gençlerden beklentilerinin cinsiyete göre farklılaşması ile açıklamaktadır.

Öğrencilerin yalnızlık durumu, sosyal destek alma durumuna göre incelendiğinde, sosyal desteğin yalnızlık duygusunu azaltma yönünde etki yarattığı açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda empatik, bilgilendirici, maddi, araçsal ve güvence veren sosyal destekleri olan öğrencilerin yalnızlık puanı ortalamaları, bu türlerde desteğe sahip olmayan öğrencilere göre daha düşüktür. Araçsal ve duygusal destek, çocukların psikolojik zorluklarının üstesinden gelmesine yardımcı olabilir (Rubin et al., 1995). Böylece girişken özelliklere sahip olmak, akran ilişkilerinin düzelmesini sağlayacak ve yalnızlık üzerine endirekt negatif etki yaratacaktır (Chen ve diğerleri, 2004: 1375). Benzer biçimde sosyal destekten yoksun olan çocukların okul uyumu ve okul başarıları düşük düzeydedir (Malkoush, 2000; Akt: Ben-Ari and Gil, 2004: 217).

Sonuç olarak, öğrencinin herhangi bir sosyal desteğe sahip olması, onun kendini yalnız hissedip hissetmemesi üzerinde önemli ölçüde farklılık yaratmaktadır. Ergenlik dönemi, her ne kadar gencin bağımsız olmak istediği bir dönem olsa da yaşamın her döneminde olduğu gibi, bu dönemde de genç, sosyal desteğe ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle aile ya da okulda gencin ihtiyacı olan sosyal desteğin sağlanması, gencin ergenlik döneminde yaşadığı sorunların ve yalnızlık duygusunun üstesinden gelmesinde büyük önem taşımaktadır.

Kaynakça

- Mavili Aktaş, A. ve Duyan, V. (2002). Kriz Durumları ve Yalnızlık, *Sosyal Hizmet Sempozyumu 2001: Deprem ve Sosyal Hizmetler*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu, Başbakanlık Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü ve UNICEF Türkiye Temsilciliği Ortak Yayını.
- Aral, N. Gürsoy, F. Ve Bıçakçı, M. (2006). Yetiştirme Yurdunda Kalan ve Kalmayan Kız Ergenlerin Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* www.e-sosder.com ISSN:1304-0278 Kıs. C.5 S.15 ,10-19.
- Ben-Ari, Adital Gil, Sharon. (2004) "Well-Being among Minority Students: The Role of Perceived Social Support", *Journal of Social Work*; 4; 215. <http://jsw.sagepub.com/cgi/content/abstract/4/2/215>
- Buchholz, E. and Catton, R. (1999). Adolescents' Perceptions of Aloneless and Loneliness. *Adolescence*, 34 (133), 203-214.
- Bullock, J.R. Loneliness in Young Children. Urbana, IL:ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education. (ERIC Document Reproduction Service No. ED419624), 1998.
- Cohen, S. Ve T.A Willis (1985) "Stres, Social Support and The Buffering Hypothesis", *Psychology Bulletin*. 98, 2: 310-357.
- D'Aboy J. E. (1972). Loneliness: An Investigation of Terminology, *Dissertation Abstracts International*. 33 (07).
- Demir, A. (1989). UCLA Yalnızlık Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği, *Psikoloji Dergisi*, 7, 8, 14-18.
- Demir, A. (1990). *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Duman, N. (2000). *Ankara Liselerinde Çeteye Katılma Potansiyeli Olan Öğrenci Grupları ve Okul Sosyal Hizmeti*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- Dupper, D.R. (2002). *School Social Work: Skills & Intervention for Effectives Practice*, John Wiley & Sons Publisher, United States.
- Gilligan, R. (1998). The Importance of Scholls and Teachers in Child Welfare. *Child and Family Social Work*.
- Isikhan, V. (2007). Kanser ve Sosyal Destek, Ankara, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 18, 1, 17 - 32.
- Kazancıoğlu, G. (1995). Görgülü, H., *Bireyden Topluma Ruh Sağlığı*, İstanbul: Alfa Basım Yayın.
- Lufting, R. (1987). Children's Loneliness, Perceived Easa In Making Friends and Estimated Social Adequacy: Development and Social Metacognition. *Child Study Journal*, 12, 35-53.
- Mcwhirter, B., (2002). Besett-Alesch, T., Horibata, J. And Gat, I. Loneliness in High Risk Adolescents, The Role of Coping, Self-Esteem and Empathy. *Journal of Youth Studies*, 5(1), 69-84.
- Moustakas, C. (1969). Loneliness, *Englewood Cliffs*, Prentice Hall.
- Nurmi, J.E., Toivonen, S., Salmela-Aro, K. and Eronen, S. (1997). Social Stlevelgies and Loneliness. *Journal of Social Psychology*, 137 (6), 764-777.
- Parker, J ve Asher, S. (1993). Friendship and Friendship Quality In Middle Childhood: Lins With Peer Group Acceptance and Feelings of Loneliness and Social Dissatisfaction, *Developmental Psychology*. 29, 611-621.
- Ponzetti, J. J. (1990). Loneliness among college students. *Family Relations*, 39, 336-340.
- Qualter, P. (2003). Loneliness in Children and Adolescents: What Do Schools and Teachers Need to Know and How Can They Help?, *Pastoral Care in Education An International Journal of Personal, Social and Emotional Development*, 21:2, 10 - 18.
- Rokach, A. ve Brock, H. (1998). Coping with Loneliness. *Journal of Psychology*, 132.
- Rosedale, M. (2007). Loneliness: An Exploration of Meaning. *Journal of American Psychiatric Nurses Association*, 13.

- Sawir, E., Marginson, S., Deumert, A., Nyland, C. and Ramia, G. (2008). Loneliness and International Students: An Australian Study. *Journal of Studies in International Education* 12.
- Schultz, N ve Moore, D. (1986). The Loneliness Experience of College Students: Sex Differences, *Personality and Social Psychology Bulletin*, 12, 12-24.
- Tufan, B. (1994). *Göçmenlerde, İşçilerde İş Kazaları*. Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Weiss, R. (1973). *Loneliness: The experience of emotional and social isolation*. Cambridge, MA: MIT Press.